SIAŬBIT THE SOWER

Vialika-Litoŭski (Biełaruski) dvumiesiačnik

The Great-Litvanian (Whiteruthenian) bimonthly

Authorized as Second Class Mail, Post Office Department, New York, U. S. A.

Časapis Katalicka-Hramadzki

1966 Lipień-Žnivień Nr. 51 (h. 9) July-August 1966

SUCIAŠALNICA ŽURBOTNYCH
Abraz Najśviaciejšaj Dzievy Maryi u Barunach

Śled Matki Boskaj

“Krysia, maja ty Krysiačka, ci ty mahła-b siahońnia puścić svajho Michašku pajšci sa mnoju u les pa jahady? Kažuć, što šmat jahad raptam pajaviłasia tamaka, ale voś ja adna, staraja, niejak bajusia pajšci u les adna ... Z tvaim synočkam mnie było-b nie tak markotna dy nie tak strašna siarod hłuchoha lesu. Jon-by taksama naźbiraŭ-by jahad i vam damoŭ prynios-by. Chłapiec jon daścipny”.

Hetak adnojčy adazvałasia stareńkaja kabietka da svaje susiedki Krysi, kabiety vielmi dobraj i spahadlivaj. Dyk jana joj u adkaz: “A čamu-ž nie, maja ty ciotuška, kali jon sam zachoča pajšci u jahady z taboju ...” I tut jana uraz pazvała sa dvara svajho Michałku, jakomu užo išoŭ šosty hadok ... “Michałka, ci ty chočaš iści u jahady vo z babkaju Pranciukovych?” — “A čamu-ž nie? Pajdu, oj pajdu! Tolki chaj mama daść mnie vialiki zban, kab mnoha jahad ja moh da chaty pryniaści ... ”

Chutka paśla hetaha staraja Antola i chłapiec Michaś užo byli u darozie ... u les pa jahady! Śpiarša šli miažoju cieraz paletki, a paśla cieraz pašu kala Vialikaha Bałota i usio bližej padchodzili k vialikamu i hłuchomu lesu. I tut niejki strach apanavaŭ staroj Antolaj, bo uraz jana prypyniłasia i adazvałasia da chłapca: “A mo, majo ty dziciatka, da chty vierniemsia, bo-ž hlań ty na sonca, jano užo niejak k zachadu kocicca dy kłonicca ...” — “O nie, babulka ty maja, šče zusim ranaraniusieńka! Šče zavidna mnoha jahad naźbirajem dy da chaty vierniemsia! Što-ž ja mami skažu, kali budzie pytacca: “Michśka, a dzie-ž tvaje jahady!” Oj, nie, nie pajdziem da chaty z pustymi zbanami!” Pajdziom, pajdziom, babulka ty maja, u les pa jahady! Skora, skoreńka jahad naźbirajem i da chaty viesieła viarniemsia!” Usio heta Michaška z takim prakanańniem i hetak rašuča skazaŭ dy vyskazaŭ, što dla staroj Antoli ničoha bolš nie astavałasia, jak tolki kročyć za małym Michałkam ...

Dyk pašli dalej ... Ale uraz staraja babula Antola staryvała svaje kroki, a za joju i Michaśka svaje, da vializnaha kamienia. Pryšoŭšy da jaho, staraja i dobraja Antola pakazała Michašku na śled, čałaviečy śled vielmi akuratna vysiečany na kamieni. “Ci viedaješ, synok, čyj hety śled?” — “Nie, nia viedaju, babulka!” — “Ale, skul tabie viedać, ty šče hetaki maładzieńki dy maleńki. Dy viedaju, što ty šče tut nikoli nia byŭ”. “Dyk voś raskažu tabie ... Heta było užo daŭno, daŭno, vielmi daŭno, kali Pan Jezus naradziŭsia u niejkaj vioscy, jakuju zavuć Betlejem. I voś tady nadta drenny karol, zusim razbojnik, jakoha nazyvali Herodam, chacieŭ

zabić Pana Jezusa. Śviaty Anioł uva śnie pakazaŭsia śviatomu Jazepu, apiakunu Dziciatki Jezusa, i skazaŭ jamu, kab jak najchutčej uciakaŭ z Maryjaj i Dziciatkam Jezusam da Ehiptu, dzie užo ruka Heroda-razbojnika dasiahnuć ich užo nie mahła... Dyk voś, moj synok, jany tady uciakali praz našyja paletki dy našu pašu dy vuń praz toj les drymučy, kudy my idziom jahady źbirać... Ale, na nieščaście, Matačka Boskaja, prachodziačy hetudy, tak silna udaryła nažkaj ab kamień, što palčyk na nazie joj akryvaviŭsia... Tady jana pastaviła svaju śviatuju nožku na hety kamień, kab zrabić pieraviazku... Pajšli dalej, uciekajučy u Jehipiet, ale śviaty śladok pa Matačcy Boskaj astaŭsia tut u nas na vieki viačnyja... Zhavarem paciery, synok, i pacałujem śviaty śladok".

Staraja, dobraja i pabožnaja Antola i maleńki Michłka, katory rašyŭ nažbirać jahad suprać usiakich pieraškod, uklenčyli kala kamienia i zhavaryli paciery... Michaśka havaryŭ abo paŭtaraŭ ich za babulkaj Antolaj. Ustaŭšy, pabožna pacałavali "Śled Matački Boskaj".

Paśla dalej... Užo zusim śmieła i advažna, biez niajakaj bojaźni u svaich dušach... Ščaśliva viarnulisia da chaty, z poŭnymi zbanami jahad.

PAKARANY

U Sao Sebastiao do Paraiso (Brazilija) u firmie Cezario Maldi pracavaŭ zdolny małady rabotnik z pachodžańnia Słavak. Byŭ niaviеrujučy. Jaho nijakije nahavaryvańni nie mahli pirakanać ab isnavańni Boha. Časta žartavaŭ, kpiŭ i bluźnieryŭ praciŭ Boha. Usio heta jamu prachodziła biazkarna. Šasnaccataha Studzienia 1934 hodu, kali adbyvałasia uračystaja pracesija, dziela ušanavańnia Matki Božaj, katoraj abraz znajchodzicca u Apparecida, zastupnicy Brazylii, dazvoliŭ sabie nia tolki na kpiny i žarty iz samaj pracesii i tych, katoryje u jej brali učaście, ale vidziačy u sali figuru Matki Božaj, źniaŭ jaje i małatkom raźbiŭ u drebiazhi. Usie vielmi na jaho aburylisia. Z dźvie hadziny paźniej uziaŭsia papraŭlać benzynavy tank. Raptam nastupiŭ vybuch. Heta byŭ napraŭlany praz hetaho biazbožnaho mechanika tank tak uzyrvaŭsia. Tyje, što paśpiašylisie na miejsce nieščaślivaho vypadku, znajšli biazbožnaho mechanika z paraździranym tvaram i na kavałki razdziortym jazykom. Pieravieźli u balnicu, ale ab vylačeńni nia było nijakaj nadziei. Usim było vidomym, što Boh žadaje češci dla Matki Božaha Syna. (Fattinger, st. 322).

Z HISTORYI KATALICKAJ EKKLEZII

(Praciah)

Śviedčańni z II-ho stahodździa

b) Klemens Alexandryjski (150-215), piše, što Mark, na prośbu viernikaŭ, źviarnuŭsia da Petrusa u Romie i tady napisaŭ Evangielle. Hetyje znamienityje słovy śv. Ireneja (190). Paślej śviedčyŭ, što Ekklezija u Romie była załažana praz Petrusa i Paŭlusa. Dadaje, što Ekklezija u Romie maja Apostolskuju tradycyju i maja pieršynstvo nad druhimi Ekklezijami. Vierniki pavinny zvaročyvacca da Romanskaj Ekklezii ab parady, kab zachavać ekklezijalnuju tradycyja (Adv. Haer., III, t.).

Denys z Koryntu pisaŭ da papy Sotera, kala 170 hodu, što Roma i Korynt pavinny zachoŭvać vieru Petrusa i Paulusa (Eus. Hist. Eccl. II, 28). Nie Paulus załažyŭ. Jon, pišučy da Romanaŭ, uspaminaje, što u Romie była ćvietučaja Ekklezija. Heta jon pisaŭ jašče tady, kali jašče u Romie nia byŭ.

c) Śv. Ignacy,episkop Antyochii, z I-ha stahodździa pisaŭ Romanom: "Ja vam nie nakazyvaju, jak Petrus i Paulus". U svaim liście da Karyncijanaŭ Klemens z Romy pisaŭ, što Petrus i Paulus śmat ciarpieli, ale nie apisyvaŭ ich mučanickich śmierciaŭ. Pisaŭ, što jany śmat ciarpieli, a heta i nam zastavili dobry prykład, kali nam prydziecca ciarpieć, kab mužna vytryvali u ciarpieńniach.

d) Śviatoje pisańnie dakazyvaje, što śv. Petrus pieršy list pisaŭ z Romy. "Salutat vos ekklezija, quae est in Babylone coelecta et Marcus filius meus?" (Vitaje vas ekklezija, katoraja jošć u Babilonie niebiesnym i Markus moj syn). Navat śmat piśmieńnikaŭ historykaŭ protestanskich ćvierdziać, što chryścijanie Romu nazyvali Babilonam. Takimi byli Zahn, Harnack. Adroźnivali Babilon kala Eufratu pry pustyni. Tak sudziać Pline i Strabon. A druhi Babilon u Egipcie nazyvali krepaściaj. Śviaty Petrus apisyvaje figuralna i nazyvaje Romu Babilonam, dziela vialikaj raspusty, jak i śv. Joannes u Apokalipsie.

e) *Staradaŭnyje pamiatniki* śviedčać ab prabyvańni śv. Petrusa u Romie. Tak pamiatnik na uzhorku Vatykanskim; słavuty medal z bronzu, znojdzieny na mohiłkach Domitilla, Katedra Petri na mohiłkach Priscilla. Jany davodziać ab episcopacie śviatoha Petrusa u Romie.

f) Jošć peŭnaść, što śv. Petrus zyrhanizavaŭ Ekkleziju u Romie. Tradycyja uskazvaja na hady ad 42 da 67. Ale dakładna nia možna padać stolki hadoŭ. Treba abličyć časy vizytaŭ u Małoj Azii dy Je-

ruzalimie. — Datu śmierci tradycyja padaje na 29 červienia 67-ha hodu. Ciapierašnije historyki nie zhodžajucca z hetaj dataj. Tolki Denys z Koryntu uskazyvaje na 29 červienia 67-ho hodu. Jon kaže: "Śviaty Petrus i Paulus zamučanyje 29. VI. 67". Origenes padaje: "Petrus i Paulus byli zamučanyje "Za Nerona". Značyć u pieršym prašledavańni za Nerona 19-ho červienia 64 — 9 červienia 68 hodu. Chronika Eusebija padaje hod śmierci Petrusa i Paulusa 67 hod, a śviaty Jeronim padaje 68-my hod.

Ab śviatym Joannesie i druhich Apostołach.

1. Tradycyja nam danosić, što Joannes Apostoł, vierny nakazańniu Zbaviciela, (paśla z Umieršych Paŭstańnia Jezusa), praz 12 hadoŭ až da 42 hodu pražyvaŭ u Jerozolimie. Hetaj tradycyjaj nia možna pahardžać, bo jana apiortaja na Kerygma Petri (Clem. D'Alex., St. VI, 5, 43), d'Apollonius (Eus. V. 18, 14) i "Acta Petri cum Simone" (Ed. Lipsiu, p. 49). Nie akreślivajuć što tolki byŭ u Jerozolimie. Viedama, što pašyraŭ navuku Jezusa pa usiej Judei.

2. Apostoł Joannes, katoraho Jezus najlepiej lubiŭ i katoramu svaju Matku pad apieku addaŭ. Peŭnym jość, što u 51 hodzie byŭ u Jerusalimie. Tako-ž jość peŭnym, što Matka Jezusa była ź im až da śmierci. Pavodle druhich paźniej byŭ u Ephezie i tam pamior. Adna staraja tradycyja padaje, što Maryja była z ciełam uziataja u Niebo. Ab hetym apisyvaje "Evangielle, prypisyvanaje druhomu vieku, ale pavodle naviejšych daśledčykaŭ, napisanaje paźniej. Paśla śmierci N. D. Maryi, kala 48 ci 49, spatykajem Joannesa Apostoła u Azii. Tertulijan apisyvaje, što za Domitiana byŭ ukinieny u kipiačy alej. Śv. Ireneus apisyvaje ab aryštavańni na Patmosie, dzie napisaŭ Apokalipsu. Za časoŭ Nerona, śv. Joannes viarnuŭsia u Efez, kiravaŭ hminaj i pad kaniec pieršaho stalećcia napisaŭ čaćviortaje Evangielle, dzie i pamier.

3. Jacobus Minor byŭ synam Alfi i Maryi dvajuradnaj siastry N. D. Maryi. Jon byŭ episkopam u Jerusalimie. Hegesippe (u Eus. 11, 25) šmat piše ab jahonaj pabožnaści. Praŭdapadobna napisaŭ svoj list "ab 12-ch pakaleńniach" pamiž 42 a 50 hadami. Ab śmierci pišuć Flavius, što vialiki śviatar byŭ ukamienavany u 62 hodzie. Hegesippe piše, što byŭ skinieny z vału kala śviatyni i ukamienavany.

4. Śv. Mateus byŭ prad paklikańniem budaŭnikom mastoŭ. Napisaŭ svajo Evangielle, pavodle adnych kala 41-42 hodu, a pavodle druhich kala 60-ho hodu. Euzebij piše: "Praz unutranoje natchnieńnie, paśla napisańnia Evangiella pajšoŭ u druhije narody.

(Budzie dalej)

A. Joan Tarasevič

U PIERŠAJ KAMUNJI ŠVIATOJ

Iz viosak, iz siołaŭ adlehłych
Ajčyny voś našaj śviatoj,
Hramadki malutak ščaślivych
Pływuć u kaścioł čaradoj.

Dziaŭčatki u vianočkach iz kvietak
Sabranych iz rodnych łuhoŭ;
A chłopcy ŭ adzieży iz kletak
Satkanych rukami baćkoŭ.

I važna, ŭ spakoju myśleńnia,
Dziaŭčatki i chłopcy iduć...
U śviatyniu ludzkoha zbaŭleńnia
Dar čysty z luboŭju niasuć.

Zapaleny śviečki trymajuć
Płamieńniem śviatoha ahniu
Lubovi pryliŭ vyjaŭlajuć...
I vieru žyvuju svaju.

Niasuć jany sercy niavinny
Pradviečnamu Bohu svajmu;
Bo chočuć słužyć, jak pavinny,
Zaŭsiady Jamu Adnamu.

I dzietkam Pan Jezus kaža:
"Chadziecie, vy dzietki ka mnie:
Chto łučnaść sa Mnoju naviaža,
Nia zhubić nikoli, oj, nie!

Luboŭju jaho Ja achinu,
Prypynak u im svoj zrablu;
I ŭ kožnu ź im budu časinu —
Navieki jaho palublu.

Da cnotaŭ ŭsialakich i čynaŭ
Pakliču ŭlubienca Majho:
Chaj zorkaj tajomnych vyšyniaŭ
Jon śviecić dla ludu svajho!

Śladami chto pojdzie Maimi
I vierna Mnie budzie słužyć —
Toj čynami tut ŭžo svaimi
Navučycca ź Niebam družyć.

Čaroŭnaść i ščaście u dzietak
Na tvarach malujecca ŭsich —
Luboŭju śviatoju małaletak...
Napoŭnieny dušački ich.

Prad Boham ŭ ich dušach ukrytym,
Stajać na kaleniach iznoŭ...
U ščaściejku hetak zdabytym,
Svaju vylivajuć luboŭ...

Ŭ dzień Pieršaj Kamunji śviatoje
Dziciatka — aniołam śviatym,
Bo serca jaho maładoje
Naležyć da Boha saŭsim!

Žyć tolki dla Boha, dla Viery
Žadaješ i prahnieć jano...
I hetak zaŭsiody, biaz miery,
Naležyć da Boha saŭsim!

Boh lubia dziciatka za toje:
Jon ščaściem jahonaj dušy!
I cenić dzicia maładoje
Tut ščaście z Niabiesnaj Vysi!

Ach, dzietki, aniołki vy našy,
Žyvicie-ž vy hetym dziańkom!
Tady i druhija dni vašy
Pryhožym spływuć ručajkom...

Matulki i vojčańki dzietak,
Ščaślivy, bahaty vy ŭsie!
Bo skarbaŭ nivodzin paletak...
Voś hetakich nia vydaść nidzie!

Chavajcie vy skarby kaštoŭny,
Kab złodziej prybłuda jaki
Nia vykraŭ vam dušy čaroŭny —
Nia ŭziaŭ ich ŭ pałon svoj błahi!

Luboŭju Ajčynu harotnu
Dziaciej vučycie sahreć!
Ajčynu jak matku ich rodnu
Lubić... dla jaje i ciarpieć!

Sirota Ajčyna, bač, naša!
Zabyŭsia šmat z nas chto ab joj:
I navat nikoli nia skaža,
Što syn jon... Matulki toj!

Rabić tak stydna prad śvietam
I hrešna prad Praŭdaj śviatoj!
Navuki davajcie vy dzieciam...
Ajčynu lubicie dušoj!

I Božaj luboŭju, Chrystusovaj,
Sahrejcie vy dzietki svaje!
Toj čystaj luboŭju, zdarovaj,
Što dušam hart-siłu daje!

Luboŭju śviatoj, cudoŭnaj,
Sahrejcie, sahrejcie vy ich!
Luboŭju, što metaj hałoŭnaj
Pavinna słužyć dla nas usich!

U dzień, u dzień hety ščaślivy
Vy ruki padajcie sabie!
Kab vorah naš chitry, zmanlivy,
Asilić nia moh ŭ baradźbie.

U baradźbie z ducham piakielnym
I vojskam mahutnym jaho,
Što vałam imknieć niepadzielnym
Suproć dabrabytu ŭsiaho...

Z luboŭju i vieraj u Boha
Uźniasicie vysoka našściah —
Zaruku zbaŭleńnia ludzkoha,
Što Zbaŭca nios na plačach...

Ludcoŭ mnoha Kryža bajacca,
Bo kryž šmat ciarpieńniaŭ nam dajeć...
I volać biaz Kryža badziacca,
Choć horaj šče musiać ciarpieć!

Vy-ž Kryža nia bojciesia sami,
I dzietki vučycie lubić
Toj Kryž — Znak Zbaŭleńnia iz nami —
Jon vučyć jak vieryć i žyć.

Siahońnia Chrystos miłaserny
Prasłaviŭ dziaŭčatak, chłapcoŭ:
Svaje daŭ im łaski niaźmierny,
I radaść dla vas, ich baćkoŭ.

Voś čas ŭžo da chaty viartacca,
Dzie pracy, turbotaŭ tak šmat!
I družna za dzieła tre' ŭziacca,
Kab byŭ tam paradak i ład...

Dyk molacca bolš šče malutki
Da Zbaŭcy ŭsich hrešnych ludcoŭ:
"O, Boža Ty dobry, milutki,
Uzmacni nas i našych baćkoŭ.

Uzmocni-ž Ty ŭsich nas da pracy
Ciarplivaj, zvyciažnaj ŭsiahdy!
Kab hetak mahli my zmahacca
Z niahodami ŭsiakaj biady!

Rassyplecca znoŭ, znoŭ pa vioskach
Naš hety luby maładniak...
Mo' budzie i časta jon ŭ ślozach,
A pracy nia kinieć adnak!

Jon vołat naš słaŭny i hordy,
Choć miły i miakki da śloz:
I razam, jak stal toj jon ćviordy...
Dyk skrušyć ciažarny svoj los!

Pahlańcie! Jon molicca šče tam...
Ŭ śviatyni Zbaŭleńnia svajho!
Z Chrystusam jon mović sam-na-sam...
A Chrystus słuchajeć jaho...

Udarcie ŭ arhany mahutny!
Zapiejcie ŭva ŭsie hałasy!
Zbudzicie narod tut prysutny,

Kab słaviŭ Chrysta ad dušy!

A ŭ dušach biełaruskich malutak,
Što hetak niavinny, śviaty...
Kab Boh Sam ściaroh hety skutak
Dla cnotaŭ, lubovi ŭsiahdy!

Viartajucca dzietki-malutki
Da chatak niziеńkich svaich...
Dzie kruh-bieh žyćcia ich calutki
Ŭ zmahańniach znoŭ budzie
ciažkich...

Ciarplivaść adnak dy z luboŭju
Da Boha, da Viery śviatoj
U dzietkach u dobrym zdaroŭju
Vierch voźmuć nad dolaju złoj.

Da ščaścia, da sonca, da zorak
Prałažać darohu jany...
Ach! dzietki, nastaŭ ŭžo naš zołak!
Nia bojcieś! Budźcie advažny!

Dziciatka, u imia Chrystusa,
Ty luba, a ćviorda skažy:
O Boža, da pracy vaźmusia,
Choć siły maje šče — słaby!

Dziciatka-malutka, ty kvoła!
Mahutny-ž duch tvoj, duch žyvy:
Śviataja i ščyra ŭ im vola,
Znaj, zmohuć ŭsie našy trudy!

Dzicia biełaruskaje, pomni,
Ach, pomni zadaču svaju:
Ŭlić radaść, śviatło ŭ lud naš
ciomny...
Siahońniašniu Vieru tvaju!

Malisia, trudzisia, vučysia,
Zaŭsiody, zaŭsiody pracuj!
Ad leni zusim adviarnisia,
I pracaj ŭsie siły hartuj!

Trudzisia ty ŭ chaci, na poli!
Z malitvaj dy pieśniaj śviatoj!
Nia budzieš ty hetak nikoli
Markotnaj, biassilnaj dušoj!

I piesieńku šmat hučnu, narodnu
Achvotna i ščyra ty piej!
Pačuŭšy ŭ joj dolu harotnu,
Da pracy ty stanieš macniej!

I ŭ rodnaj ty movie vučysia!
Nima u nas škoły svajej!...
Dyk z rodnym piśmom zaručysia!
Oj, znajdziem my siły sabie!

Vučysia ty dobra i ŭ škole!
Tam viedu, choć ŭ movie čužoj
Choć z mukaj, choć nadta pavoli,
Ŭ hałoŭku składaj čaradoj!

Tabie spraciŭlacca paśmiejuć,
Ba praŭdaj žyć chočaš tu ŭściaž...
Niapraŭdu-ž viatry ŭraz raźviejuć
Jak pryjdzie naležny čas!

Ab hetym vam dobra tre' pomnić,
O dzietki Ajčyny śviatoj!
Bo dumka takaja vyjavić
Mahutnaść suprać siły złoj!

Ach, miłyja dzietki vy našy,
Narodu budučnia vy!
Dyk kroki, pačyny ŭsie vašy
Chaj buduć praŭdzivy, śviaty!

Za praŭdu, za cnotu pastojcie!
Dušoj nie kryvicie nidzie!
I hartam dušy vy uzbrojcieś!
Biazładździe praz vas prapadzie!

Vy sionńnia mahutny j ščaślivy
I praŭdaj vy chočacie žyć;
I vašy zadańni praŭdzivy
I imi vam tre' daražyć.

Žyvicie zaŭsiody vy imi,
Jak Chrystus, naš Spas, žyŭ kališ...
I dumkaj i čynam śviatymi
Ŭźlatajcie da zorak, uvyś!

U łučnaści z Boham-Chrystusam

I dumki i čyny ludzki
Nia ŭlahuć niahodnym spakusam—
My zmožam ich złudnaść ŭsiahdy!

Dzień Pieršaj Kamunji Śviatoje,
Dzień poryvaŭ ŭ sercy śviatych!
Ach, budź ty, dzicia maładoje,
Zaŭsiody niaźmiennym dla ich!

I dzietki-malutki i matki,
Ajcy ich i siostry j braty...
Ŭsie čysta niasuć ŭ svaje chtki
Zdabyty nastroi śviaty...

Voś hetak, moŭ, tyja anioły,
Siahońnia dziaŭčatki, chłapcy
U Bohu ščaślivy, viasioły:
I hetak ich matki, ajcy....

Ščaślivy siamiejak šmat miłych
U chtkach, skul dzietki hety!
Luboŭju Chrystos abniaŭ ich ŭsich,
I značyć im žyćcia ślady...

//

Razvažańni nad mahiłami

Źjavišča śmierci źjaŭlajecca najbolej pavažnym vydareńniem u žyćci čałavieka.

Kažny čałaviek na praciahu svajho žyćcia prachodzić roznyja fazy nastaŭleńnia da źjaviščaŭ fizyčnaha i duchovaha śvietu. Małoje dzicianio pieravažna zaniata ŭvahaju vonkavaha śvietu, u jaki jano pačynaje ŭvachodzić. Małady čałaviek, addadzieny svomaj jamu enerhii, zaniaty ŭsim inšym tolki nia źjaviščam śmierci. Jon nia časta navat zdahadvajecca, što hetkaje niešta isnuje na śviecie, a kali isnuje, moža abaviazvać kažnaha inšaha, ale nie jaho.

I tolki na zachadzie svajho žyćcia ŭ čałavieku budzicca hłybiejšaja skłonnaść da pavažnaje dumki. Ciapier tolki jon pačynaje razumieć, što toje, što jon čuŭ daniadaŭna, pajmienna, što žyćcio źjaŭlajecca karotkim, pačynaje nabirać dla jaho niejki sens. Ciapieraka jon, zapraŭdy, vyčuvaje, što žyćcio vielmi karotkaje. Usio toje doŭhoje było tolki ŭčora, siahońnia — čas razvažańniaŭ, a zaŭtra — naahuł nie naležyć da jaho.

Apošnim časam na bačynach biełaruskaje presy spatykajem što raz čaściej nekralohi ab śmierci viedamych nam ludziej. Pamior dobry biełarus..., pamior doktar..., pamior śviatar..., pamior... — Blizkija nam ludzi, my viedali ich, razam maršyravali ŭ doli i niadoli. Razam pracavali, razam dyskutavali, razam svarylisia i razam mirylisia, kab znoŭ iści supolna na šlachu, na jakim pryśviačała nam supolnaja ideja, taja samaja ideja, jakaja była i jość našaju pućciavodnaju zorkaju.

Hetyja razvažańni viaduć nas na dumku suadnosinaŭ nas samych da času, nas samych da našaje idei i pracy, źviazanaje ź joju i našaje budučyni ŭ hetym aspekcie.

Kali čałaviek vybirajecca ŭ doŭhuju darohu, tym, što astajucca za im, jon choča skazać niešta važnaje, mahčyma najvažniejšaje. Jon choča zrabić jašče apošnija zahady, kab uparadkavać pałažeńnie rečaŭ, źviazanych z hetym važnym zdareńniem.

Adzin z našych redaktaraŭ, padajučy viestku ab śmierci adnaho z našych surodzičaŭ, kaža, što niabožčyk "nie paśpieŭ rasparadzicca ni domam, ni inšaj, choć nievialičkaj majemaściaj". Rasparadžańnie materyjalnaju majemaściu maje svajo značeńnie. Ale isnujuć inšyja hetksama vartaści.

Ad času Druhoje suśvietnaje vajny minaje blizka čećvierć stahodździa. Napiaredadni hetaha času biełaruskaja emihracyja pieražyvała svoj małady viek, nia dumała pra śmierć i addavałasia poŭnaściu pracy. Małady viek, jak i kažny inšy, nia maje stałaha stanu. Časta čutno pamiž ludźmi pamyłkavaje vyražeńnie: Čas chutka minaje. Čas nia minaje. Čas staić. Taje, što ŭ im minaje — heta ludzi. I ludzi buduć minać.

My možam abiarnucca i pahladzieć na projdzieny šlach našaje dziejnaści i zrabić padsumavańni. Ci možam my zirnuć napierad i zrabić prahnozu pryšłaje biełaruskaje pracy?

Kali dvaccać piać haroŭ tamu nazad my pryjšli na našaje novaje miesca pasialeńnia abdziertymi i poŭhałodnymi, my ŭsio-ž pryjšli z bahaćciem našaje vyzvolnaje dumki, jakuju my aściarožna nieśli ŭ našym sercy.

Hetym pajaśniajecca, čamu paŭstali siarod nas arhanizacyi, hazety, časapisy, źjavilisia knihi, paviałasia taja samaja praca, jak manifestacyja našaha ideału i śviataści... Ale nekralohi siahońnia havorać nam, što hetaje źjavišča nia maje hvarancyi na pryšłaść, chiba što buduć čynicca siahońnia pryhatavańni na zaŭtrašni dzień. Ci čyniacca siahońnia rasparadžańni ŭ hetym sensie? Ci piśmieńniki majuć na voku tych maładych našych ludziej, jakim jany pierakažuć svoj śvietač? Ci redaktar, abciažany siahońnia minułaju pracaju i daznanym žyćciom, pradbačyć, jak budzie vyhladać jahonaja publikacyja zaŭtra? Ci staršynia arhanizacyi viadzie svaju dziejnaść tak, kab abiaśpiečyć spraŭnaść pracy paśla taho, jak buduć skazanyja pryhožyja słovy nad jahonaju śviežaju mahiłaju? Ci dadzienaja carkva robić natuhi kansalidacyi z metaju padrychtavańnia bolej adukavanych ludziej, jakija svaim zhramadžeńniem učyniać školu nadziei i charaktaru dla tych, što astajucca paśla nas?

Da hetaje pary ŭ hetym dačynieńni my bačym tolki adno charakternaje ahałošańnie, abličanaje na pryšłaść:

"U školu mohuć być pryniatyja chłopcy biełaruskaha pachodžańna ŭ vieku ad 8 da 12 hadoŭ".

Heta jość rasparadžańnie na pryšłaść i my možam tolki škadavać, što ahałošańnie hetaje adzinym u nas źjaŭlajecca.

Jak budzie vyhladać biełaruskaja praca ŭ Złučanych Štatach za dziesiać hadoŭ ad siahońnia? za dvaccać piać?...

Čas hety niedaloki. Jon staić užo za dźviaryma.

Što vy dumajecie pra heta?

Pastar Jan Piatroŭski

* * *

**
*

Vynachodstva kasmičnaho vieku

PRAMIEŃ ŽYĆCIA CI ŚMIERCI?

Usio, što viedajem u skarocie ab LASERU.

Adnym z najbolej sensacyjnych i henijalnych vynachodaŭ kasmičnaho vieku jość LASER. Adny jaho nazyvajuć "Pramieńiem Śmierci", inšyje "Pramieńniem nadziei — žyćcia".

Z Laseram experymentujuć siahodnia sotki navukovych labarotoryjaŭ u U.S.A. i inšych krainach śvietu. Ab Lasery pišuć biaz pierarყvu časopisy — Laser staŭsia abiecańniem "załatoha vieku" dla elektronikaŭ, optykaŭ i chirurgaŭ, astranomaŭ i astrofizykaŭ, elektronavych kanstruktaraŭ mazhoŭ i kasmičnych sudnaŭ, a tak-ža dla astranaŭtaŭ i vajskavikoŭ, na katorych supačyvaja abarona dziaržavy.

Śviatlej sonca. — Laser užo daŭno vyjšaŭ iz stadyja experymentaŭ. Jość vyrablany praz vialikija pramysłovyja firmy, bo znajchodzie prystasavańnie praktyčnaje u štoraz to novych halinach žyćcia — zastupaje lancet chirurga, śvidruje dziury u najćviardziejšych materjałach, dazvalaje akreślić stanovišče kasmičnaho sudna, naviazyvać masovyja telefoničnyja łučnaści na ziamli i załohami sudnaŭ na Kasmosie.

U vadnym iz prošłych tydniaŭ dr. Theodore H. Maiman, vialiki vučcny i staršynia korporacyi Korad, filii Union Carbide Corp. pavadamiŭ, što jahonaja firma vyrabić "najśviatlejšaho na śviecie Lasera — pramień śviatła 150 bilionaŭ razoŭ budzie śviatlejšy ad sonca. Novy Laser budzie mieć napružańnie śviatła bolej 250 tryljonaŭ vataŭ na kvadratovy centymetr, kali słup śviatła nakirujecca na punkt vialikaści adnej tysiačnaj siarednicy centymetra. Hetymčasam, skancentravanaje napružańnie na pavierchni sonca, vynosić tolki 1000 vataŭ na kvadratovy centymetr.

"Novy Laser jość blizu try razy macniejšy ad usialakich Laseraŭ na rynku", aznajmiŭ Dr. Theodor H. Maiman.

Kali heta začałosia? Začałosia heta u 1952 hodzie. Na adnej łaŭcy u vašyngtonskim parku siadzieŭ Charles Townes, prafessar fizyki novajorskaho universytetu Columbia. Siadzieŭ, ale nie adpačyvaŭ. Razvažaŭ ab mikrafonavaj fizycy. I voś pryjšła jamu hienijalnaja myśl... Chutka zapisyvaje na kavałku papiery — u zrazumiełym tolki dla siabie jazyku. I tutža na ablitaj viasnovym soncam, łaŭcy, rodzicca praktyčnaje zastasavańnie Lasera. Charles Townes mieŭ tady 35 hadoŭ. Siahodnia jość laŭreatam nadharody Nobla. Ułasna za Lasera.

Ale što heta jość Laser? Laser — a dakładna kažučy, Lasery (jość ich šmat rodaŭ) — pastanaŭlaje novaje žyrało śviatła, u katorym atomy vypramienivajuć śviatło nie u rassypcy, ale "salidarna". Ady Laser, heta śviatło, lapiej, novaja forma śviatła, a jašče ściślej kažučy — uładžyvańnie da skancentravańnia śviacilnych falaŭ abo uparadkavańnie śviatła.

Istotaj takoho najbolej znanaho uładžyvańnia jość syntetyčny rubin. Rubin toj paradkuje, kaardynuje śvietlanyja fali. Uva usich ciapierašnich žyrołach śviatła pramieńni šyraka rassievajucca. Ady, jak Laser dazvalaje na idealnaje skancentravańnie śvietlanych pramieńniaŭ, katoryje ź jaho vychodziać i jak roŭnalehłyja i adnalityja fali.

Epochavaje daśledyvańnie. — Varočajemsia da historyi Lasera. Daśledyvańni ź im tryvajuć bolej dziesiaci hadoŭ. Da najbolej efektoŭnych naležyć daśledyvańnie vykananaje praz navukoŭcaŭ słavutaj politechniki u Štacie Massachusetts, nazyvanaj M.I.T.

Heta było 9-ho Maja 1962-ho hodu viečaram. Observatorium astronomičnaje u Lexington, kala Bostona, było pahružano u ciamnacie. Prafessor Louis Smullin, u prysutnaści navukoŭcaŭ, nacisnuŭ na čorny huzik u kancy doŭhaj humovaj rurki, dzivosnaho aparatu, pałučanaho z teleskopam i observatorium. Blesk śviatła pabudžaje syntetyčny rubin Lasera. I voś tonki vystrał rubinavaho śviatła lacić z aparatu u prastoru. Praz vialiki teleskop, praz biazchmurnaje niebo, miecić u napramku miesiaca. Ledźvie minuła paŭtary sekundy i śviatło padaje na jaho pavierchniu, aśviečyvajučy u siarednicy dvuch milaŭ kala miesiačnaho krataru Albateniusu. Aśviaciŭ tak jasna, jak u ciomnym pakoi možna aśviacić elektryčnaj lampaj. Mašyny matematyčna-analityčnyja mierajuć adblesk, jaki viarnuŭsia na ziamlu, i ścvierdzili, što na aśvietlanaj častcy miesiaca, aśvietlanaj praz Lasera, było tak jasna, jakby tam była zapalana vialikaja fotohrafičnaja lampka, da rabieńnia nočnaj zdymki.

Z tolki takoj roźnicaj, što śviatło vysłanaje ź ziamli na siarebrany glob nia było biełaje, ale ciomna-čyrvonaho koleru, ady koleru rubina, katory jošč istotnaj čaścinaj novačasnaho "Kasmičnaho reflektara".

Praktyčnaje asiahnieńnie. — Heta było blizu čatyry hady. Ad taho času asiahnieńnie u praktyčnym vykarystańni Lasera zdarajucca štodziennymi sensacyjami. I heta u šmatlikich halinach navukova-techničnych. Ale hetyja sensacyi mała słoŭnyja, mała zrazumiełyja dla prafanaŭ. Bolšaść ich trymanyja u tajnicy, dy časta ciažka daviedacca nad jakim hatunkam Lasera pracujuć paasobnyje laboratoryi u Amerycy. Viedama ady, što "Laseravych asiarodkaŭ" jošč bolej čatyrystu, a da najvažniejšych asiarodkaŭ naležać daśviadčalnyje ustanovy u Bostonie, Cincinaci, Passadenie i pad Filadelfijaj.

Nia jošč tajnicaj, što śviatło Lasera maje za saboj takija kankretnyja raboty, jak śvidravańnie u drobi sekundaŭ mikraskapičnych dzirkaŭ u diamentach, abo raskroivańnie stalovych nožykaŭ, da ha leńnia z roŭnaj lohkaściaj, ź jakoj žyletka razrezyvaja kartku papiery. — Taksama viedama, što u listapadzie 1964 hodu Amerykanskaja Ustanova u Spravach Kasmičnych Prastoraŭ šukała i znajšła štučnaho satalita u nazovie Explorer XXII, katory kružyć z hałavakružnaj skoraściaj u kalaziamnoj arbicie. U letašnim hodzie ździejśniŭ padobnuju štuku, z adnoj i takoj roźnicaj, što pramień Lasera, katory adbiŭsia ad satalita i viarnuŭsia na ziamlu, byŭ sfatohrafavany na śvietačulnaj papiery, a u hetym hodzie, pry paśrednictvie Laseravaho pramieńnia nałаdzili suviaź z kiraŭnikami "Gemini - 7".

Kaardynavany pramień śviatła u sile bolšaj, jak taja, katoraj užyvali dziela daśviadčeńnia, moh-by źniščyć u palocie rakietu mižplanatarnuju i skidać štučnyje miesiacy, kružačyja kala ziamli. Hety ułasna pramień byŭ-by praŭdzivym "Pramieńniem śmierci". Dazvoliŭ-by na stvareńnie "lasovaj artyleryi prociŭ latunnych", stralajučy vielmi celna, chutka, piarunačna i biezhałosna. Mienšyja polnyja harmatki "mahli-b śviatłom Lasera niščyć tanki i inšyje lubyje srodki transpartu, nie havoračy ab "lasovym pistalecie", vypaŭniajučy rolu sioniašnich mašynovych karabinaŭ, z toj tolki roźnicaj, što jaho absłuha mieła-by zaŭsiody bojeprypasy pad rukoj.

Navukoŭcy ahułam vielmi ustrymlivajucca u svaich vyskazach ab praktyčnym prystasoŭvańni Laseraŭ. Z zrazumiełych pryčynaŭ nie znajem padrabiaznaściaŭ najbolej turbujučych vyabraźniu daśviedčańniami z laserovym aružžam. Z taho adnak, što užo vyjaŭlena, viedama, što takoje arużža može dzieić nia tolki ź ziamli, ale taksama z kosmičnaj prastory.

"Aružža Pryšłaści". Gen. Curtis le May, byŭšy kiraŭnik amerykanskaha latunstva, aśviedčyŭ, što Laser staniecca biespasiarednim "aružžam pryšłaści", a budzie heta aružža, katoraha inšyje nie zastupić skoraść śviatła jość apošnaj skoraściaj.

Aparaty Lasera pry fantastyčnaj sile znojducca na statkach mižplanetarnych, kružačych u arbicie ziamli, buduć niščyć niepryjacielskija rakiety na tysiačy kilometraŭ, jašče na miejscach ich uzlotu.

Adnak treba spadzievacca, što da taho rodu zastasavańnia nia dojdzie, što znojdzie jon udziačniešaje pole da papisyvańnia u halinie medycyny i telekomunikacyi, u kruhu dziejnaści radyjovaj i televizyi. Pramień Lasera moža vyklikać praŭdzivy pieravarot. Pramień pry vialikaści ałavika zdatny jość adrazu pierakazyvać milijon telefoničnych razmovaŭ radyjovych i televizyjnych perakazaŭ. Moh-by jon navat stanavić rod "kabla" da pierasyłańnia płyni vysokaho napružańnia na vialikija addalenaści.

Laser u Medycynie. — Viedama užo, što Lasera užyvajuć udačna zamiest zvyčajnych chirurhičnych instrumentaŭ da vielmi dalikatnych operacyjaŭ voka i da lačeńnia złosnych novatvoraŭ praz ich vypalivańnia skancentravanaj viazkaj śviatła.

Na navukovym kangresie u San Francisko adna z hałoŭnych temaŭ ŭ abradach była ab zastasavańni Laseraŭ u lačeńni złosnych novatvoraŭ.

Paul de Guff, pijanier hetaj metody, tłumačyć: "Paśla naśvietlańnia Laseram, razvoj novatvoraŭ stajecca ustrymany i raspačynajecca stupieniava źnikać. Zdarovym tkankam nie pahražaja nijakaja niebiaśpieka. Vydajecca heta niazvyčajna, ale śviatło Lasera dziejničaje inačaj na zdarovyja, a inačaj na chvoryja tkanki. Zdarovyja, papalanyja Laseram vielmi chutka hojacca".

Chacia praktyčnaje stasavańnie Laseraŭ pačałosia prad čatyrmia hadami, pasłuhoŭvajucca lekary i chirurgi — u medycynie, inžyniery i techniki — u pramysłovaściach, astranomy i astrofiziki u prastory — da mierańnia dalokaści da štučnych miesiacaŭ i siarebranaha šaru, elektroniki prystasoŭvajuć Lasery da telokomunikacyi. Navat mašyny dumajučyja ułučyli jaho da svaich kontur, kab pabolšyć chutkaść elektronnaho "dumańnia"... Usio heta u pahoni da idealnaj chutkaści — chutkaści śviatła...

Zaŭtraść adčyniaja biazmiežnyje kruhahlady. Niepaličanyja i siahodnia nieznanyja mahčymaści. Adno jość peŭnym: tolki ad čałavieka budzie zaležyć, ci tajnicy Laseraŭ staniecca "Pramieńniem śmierci", ci praŭdzivym dobra słavienstvam.

Par. "Gw. Pol."

A. Ioan Tarasevič

SONCA ŚVIECIĆ

Paśla čornych nočnych cieniaŭ
Što ziamielku akryvali,
Što ŭkryvali lichadziejaŭ,
Što ŭsiej pošaści spryjali,

Paśla hetych čornych cieniaŭ,
Paliłosia na ziamielku
Dy Radzimu šmat pramieńniaŭ
Z padniabiesnaho Śviaciłku...

Moram soniačnych kasulkaŭ
Zaliło Ziamielku našu
Dy darohi złych napramkaŭ:
Haro-ćmu načnoha času...

Niejak lohka, niejak ščasna
Pieśnia novaja lijecca
Ŭžo ŭ dušy dy ŭžo nia strašna
Ŭsio, što noččaju snujecca...

Sonca, sonca adradžeńnia
Nad Ziamielkaj padniałosia!
Sonca, sonca ažyŭleńnia
Nad Ziamielkaj raspłyłosia!

Prabudzisia, raspranisia!
Dy da pracy, brat! Ŭžo sonca
Śviecić jarka! Dyk vaźmisia
Za rabotu adradženca!

DARAHI MOJ BIEŁARUSIE

Darahi bratok, skažy ty śmieła
Dy adkryta prad saboj samym,
Što ŭ ciabie ŭ dušy tak nabaleła,
Što ty staŭsia dla siabie čužym?

"Biełarus ja", kažaš ty prad
śvietam,
Ale dziejańni tvaje dzie tut,
Što davali-b impet śviatym metam,
Kab narod pazbyŭsia svaich put?

Daj narodu mocnu vieru ŭ Boha
Dy luboŭ k Jaho śviatoj Carkvie,
Dyk Jon zniščyć puty ducha złoha
Dy k svabodzie šlach sabie
znajdzie...

Viera ŭ Boha, mocna dy mahutna,
Dy k Carkvie śviatoj luboŭ adna—
Rysa ŭ biełarusa nieadłučna:
Ŭ im biaz ich duša... ŭžo nie svaja!

Darahi bratok, skažy ty śmieła
Dy adkryta prad saboj samym,
Što ŭ dušy ŭ ciabie tak nabaleła,
Što staŭsia dla siabie čužym?

* * * *

ZIALONY HAJ

Zialony haj na ŭzhorku za rakoj
U nas stajaŭ jak cacačka-krasa,
Kali, byvała, poznaj ŭžo viasnoj
Na Pad-Harodach zaźvinić kasa.

Zialony haj dla ptušak rajam
byŭ...
Dyk pieśniaj zalivalisia jany,
Pakul nad hajem miesiac nia
usplyŭ
Kab zaŭtra znoŭ lić pieśniu
hołasnu!

Zialony haj dla moładzi byŭ mił!
Byvała, śviatam dy niadzielkaju,
Jak ŭžo asiadzieć na darozie pył,

Tudy pamknuć jany hramadoju...

Śmiech, pieśnia, homan nie
ścichajuć tut...
I chutka haj zialony prymieć ich
Dy recham zaźvinić cely rodny
kut...
Baćkom na radaść dzietak
maładych!

I dla samych baćkoŭ haj luby byŭ:
Tudy chadzili śviatam i jany...
I dla ich duch mocny-tvorčy ŭ haji
žyŭ:
Damoŭ jšli poŭny sił — žyćcia
pany!

Chto hryb, chto jahadku da chaty
nios:
Ad maci dy pryrody dla ludziej
Haściniec-dar... Až z radaści ros
U chaci kažny iz siamji, dziaciej...

Dzie haj druhi zialony nam
znajści?
O Boža, Boža, daj nam siły, čas...
K svabodzie cieraz mora muk
prajści
Dy ŭ haj zialony znoŭ zajści choć
raz!

HETYM ŠČYRA DZIAKUJU za achviary na "Siaŭbit": Sp. Maksimu Taŭpika za $2, Sp. N. Prokopčyku za $3, Sp. A. Ružaniec — $1, Sp. K. Kałosha — $5, Sp. J. Charneckamu za $2.

* * * *

VITAMINA A. Majuć šmat: tran, vantroba, nyrki, žaŭtok, małako, kapusta, pamidory, śmiatana, masła, listy buračanyja, kalraby, morchva, zialonyja jaryny. Uvaha: Psujucca praz ciapło i sušańnie.

VITAMINA B. Majuć šmat: droždžy, śvinskaje miasa, z hruboha mialeńnia chleb, aŭsianka, śviežyja harodniny, kalafijory, beły syr, tvaroh, vantroba, serca.

VITAMINA D. Majuć šmat: tran, siladcy, masła, śmiatana, žaŭtok, morskija ryby, sardynki, vałovyja i śvinskija vantroby.

VITAMINA C. Majuć šmat: čornyja parečki, płady šupšyny, pamarančy, cytryna, truskaŭki, špinat, pamidory, syryja pładavyja soki, čyrvony pierac. Uvaha: pry vysychańni, hatavańni, i adhravańni niščacca vitaminy.

*

Padpiska na hod 70 centaŭ, cana adnaho exemplara 15 c.

Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor): Rev. Francis Cherniawski

Address: 164 Broadway, Fort Edward, N.Y., U.S.A., 12828
Telephone: RH7-5117

Printed by The Whiteruthenian Press — 452 South Avenue, Syracuse, N.Y., 13204